

Instream studenten op basis van herkomst bij verschillende Nederlandse universiteiten

29-01-2024

IDEA Center, Erasmus Universiteit Rotterdam

Inleiding

De culturele diversiteit in Nederland neemt toe. Volgens recente cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) had in 2022 ongeveer 14% van de Nederlanders een niet-westerse herkomst. Vooral voor grote steden zoals Rotterdam en Amsterdam zien we veel diversiteit; daar had respectievelijk 40% en 37% van de bevolking een niet-westerse migratieachtergrond^{1,2}. Deze diversiteit zien we niet overal terug. Zo bleek vorig jaar uit de Barometer Culturele Diversiteit dat bij de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) de groep medewerkers met een herkomst buiten Europa ondervertegenwoordigd is bij de hogere wetenschappelijke functies³. Deze groep heeft ook vaker een tijdelijk contract. Verder zien we dat scholieren met een niet-westerse migratieachtergrond minder vaak een vwo-advies krijgen en minder vaak in het hoger onderwijs instromen dan scholieren met een Nederlandse achtergrond⁴.

Om beter inzicht te krijgen in de culturele diversiteit aan universiteiten is het belangrijk om op een consistente manier betrouwbare data te verzamelen over een langere periode. Op deze manier kunnen we patronen onderzoeken en vervolgens stappen nemen om de universiteit toegankelijker te maken voor alle studenten. Een aantal Nederlandse universiteiten (Universiteit Leiden, de Vrije Universiteit, de Universiteit van Amsterdam, Wageningen University & Research, Universiteit Utrecht, en Erasmus Universiteit Rotterdam) heeft daarom het CBS gevraagd een dataset te leveren (die uiteraard in lijn met de Algemene Verordening Gegevensbescherming volledig anoniem, geaggregeerd, en niet herleidbaar is) met, onder andere⁵, instroomcijfers van bachelor- en masterstudenten naar herkomst over een periode van 14 jaar (2008-2022) voor alle deelnemende universiteiten.

Uitkomsten

Voor onze analyses kijken we naar de herkomst van studenten met een Nederlandse vooropleiding, om zo goed mogelijk vergelijkingen te kunnen maken met eerder onderzoek⁶. Het CBS

¹ <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84910NED/table?ts=1706169110213>

² Het CBS heeft in 2022 de categorisatie 'migratieachtergrond' veranderd in 'herkomst'. Iemand werd eerder beschouwd als een persoon met een migratieachtergrond als ten minste een van de ouders in het buitenland is geboren. Herkomst wordt gebaseerd op het geboorteland van de persoon zelf, en het geboorteland van de ouders. Als ofwel de persoon zelf, ofwel een van diens ouders in het buitenland is geboren wordt die persoon gezien als persoon met een herkomst buiten Nederland.

³ <https://www.eur.nl/nieuws/resultaten-barometer-culturele-diversiteit-van-het-centraal-bureau-voor-de-statistiek-cbs-bekend>

⁴ https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/cpb-policy-brief-2019-06-inkomensongelijkheid-naar-migratieachtergrond_0.pdf

⁵ De dataset bevat ook informatie over doorstroom en rendement (i.e., het behalen van het diploma binnen 3, 4, of 5 jaar). Omdat de aantallen voor sommige groepen studenten erg klein zijn, kunnen we hier op basis van deze cijfers geen uitspraken over doen. We werken samen met het CBS aan vervolgonderzoek zodat we ook kunnen rapporteren over doorstroom en rendement.

⁶ Binnen de nieuwe definitie van 'herkomst' van het CBS worden 'expats' en internationale studenten meegerekend tot de groep met een herkomst buiten Nederland. Omdat we ervan uitgaan dat deze groep andere ervaringen heeft dan tweede generatie migranten hebben we in dit onderzoek enkel gekeken naar studenten met een Nederlandse vooropleiding. Het is uiteraard mogelijk dat er internationale studenten zijn

heeft alle aantallen afgerond op tientallen⁷. Daarnaast worden groepen kleiner dan 10 niet gerapporteerd, om herleidbaarheid te voorkomen.

Totale instroom bachelor en master

De totale instroom van studenten met een Nederlandse vooropleiding is voor bijna alle deelnemende universiteiten toegenomen voor zowel de bachelor (BA) als de master (MA) opleidingen. Uitzondering hierop is de Universiteit van Amsterdam (UvA): wanneer we naar het verschil tussen 2008 en 2022 kijken, is er bij de BA-opleidingen een afname van 1040 studenten. Daarnaast zien we bij de Universiteit Utrecht (UU) bij de MA-opleidingen een afname van 200 studenten (Tabel 1 en Tabel 2).

Instroom BA studenten	2008	2022	Groei
Erasmus Universiteit Rotterdam	4.120	5.890	1.770
Universiteit Leiden	4.070	6.020	1.950
Universiteit Utrecht	6.640	7.100	460
Universiteit van Amsterdam	7.450	6.410	-1.040
Vrije Universiteit Amsterdam	4.570	5.600	1.030
Wageningen University & Research	890	1.370	480

Tabel 1. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding per universiteit

Instroom MA studenten	2008	2022	Groei
Erasmus Universiteit Rotterdam	2.960	4.030	1.070
Universiteit Leiden	1.910	2.890	980
Universiteit Utrecht	3.820	3.620	-200
Universiteit van Amsterdam	3.830	4.230	400
Vrije Universiteit Amsterdam	3.490	4.390	900
Wageningen University & Research	640	1.100	460

Tabel 2. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding per universiteit

Als we de instroom in de BA-opleidingen opsplitsen naar type vooropleiding (vwo of hbo; Tabel 3) zien we dat er voor zowel Universiteit Leiden (LEI) als de Universiteit van Amsterdam een afname is in het aantal studenten dat instroomt vanuit het hbo. Bij de UvA zien we ook een afname in het aantal studenten dat instroomt vanuit het vwo.

Instroom BA naar vooropleiding	2008	2022	Groei
Hbo			
Erasmus Universiteit Rotterdam	760	1.440	680
Universiteit Leiden	890	840	-50
Universiteit Utrecht	1.230	1.480	250
Universiteit van Amsterdam	1.730	1.520	-210
Vrije Universiteit Amsterdam	640	1170	530

met een Nederlandse vooropleiding. We gaan ervan uit dat dit een zeer beperkte groep is, en dat deze groep dan wel vergelijkbare ervaringen heeft als de Nederlandse groep.

⁷ De percentages in dit rapport zijn dus gebaseerd op afgeronde aantallen.

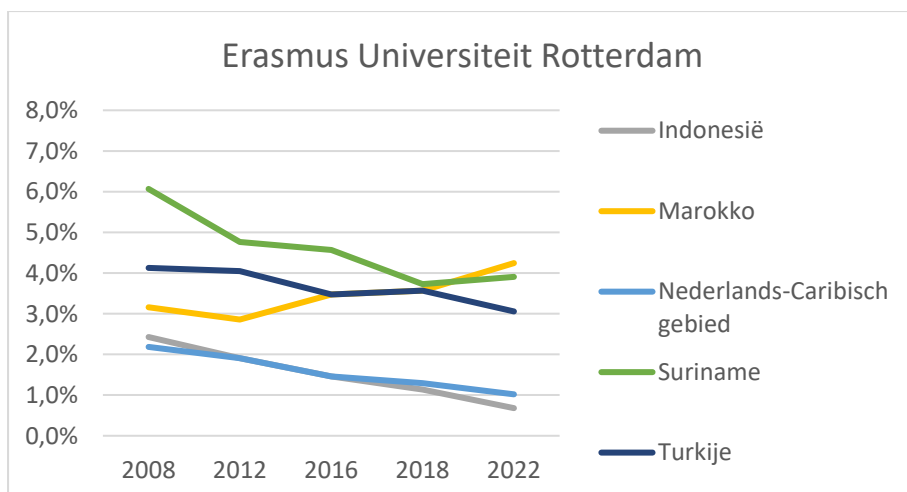
Wageningen University & Research	80	80	0
Vwo			
Erasmus Universiteit Rotterdam	3270	4350	1080
Universiteit Leiden	2820	4720	1900
Universiteit Utrecht	5130	5510	380
Universiteit van Amsterdam	4850	4640	-210
Vrije Universiteit Amsterdam	3710	4270	560
Wageningen University & Research	800	1250	450

Tabel 3. Instroom eerstejaars BA studenten naar Nederlandse vooropleiding (vwo/hbo) per universiteit

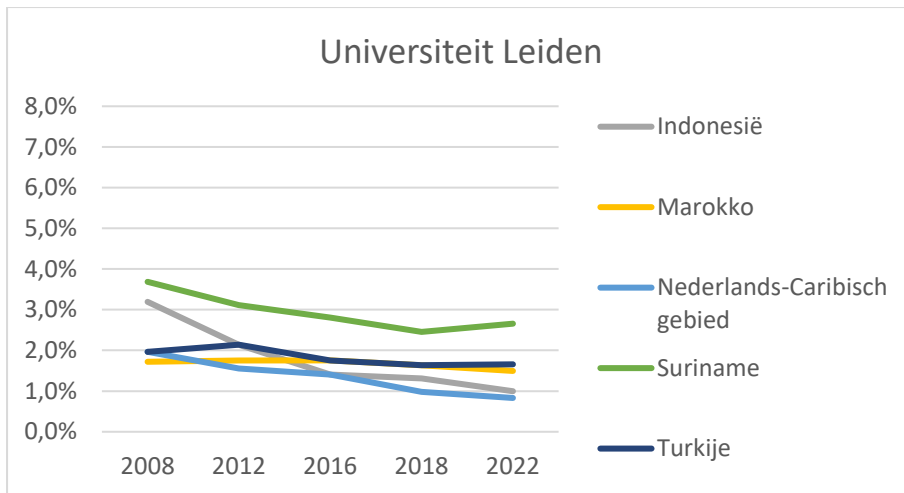
Instroom uit de 'klassieke migratielanden'

De BA-instroompercentages per herkomstgroep blijven in het algemeen stabiel over tijd. De percentages variëren van 0% tot 8% van de totale instroom. Voor studenten met een Marokkaanse herkomst zien we bij verschillende universiteiten een toename, waarbij de grootste toename te zien is bij de Vrije Universiteit (VU). Voor studenten met een herkomst uit de overige klassieke migratielanden (Indonesië, Nederlands-Caribisch gebied, Suriname, en Turkije), blijft het percentage nagenoeg gelijk. Uitzondering hierop zijn de EUR en LEI, waar we een dalende lijn zien voor deze groepen (zie Figuren 1 t/m 6).

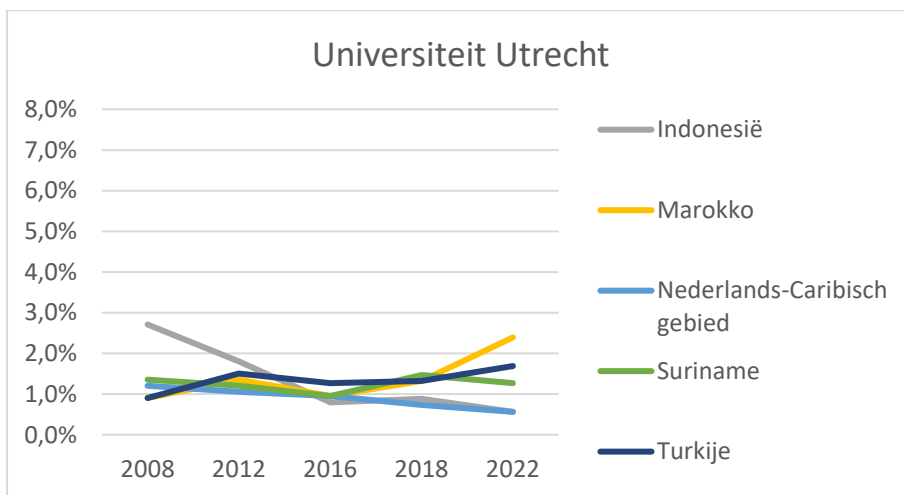
In tegenstelling tot de instroompercentages van studenten met een herkomst uit de klassieke migratielanden zien we een licht stijgende lijn bij de studenten met een Europese herkomst. De grootste toename zien we bij Wageningen University & Research (WUR). Daarnaast zien we bij de meeste universiteiten een lichte stijging in het percentage studenten uit 'overig Azië', met de grootste toename bij de UvA.

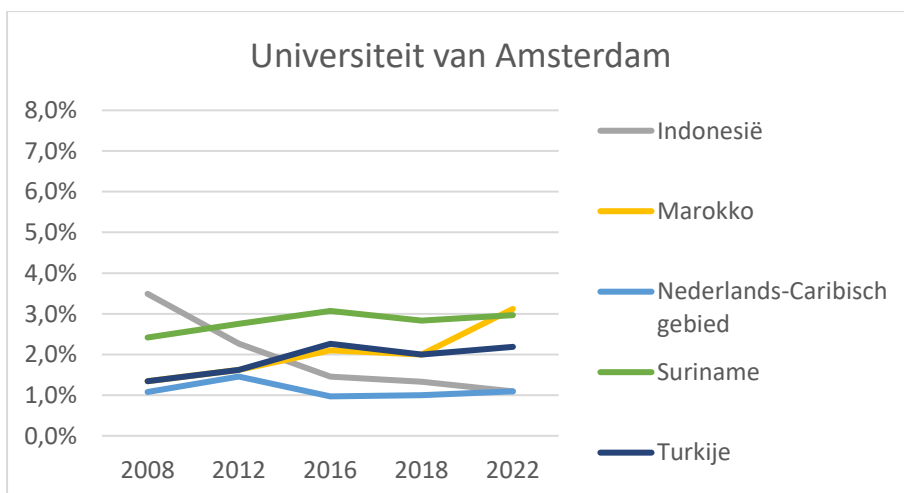
Figuur 1. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij de Erasmus Universiteit Rotterdam.

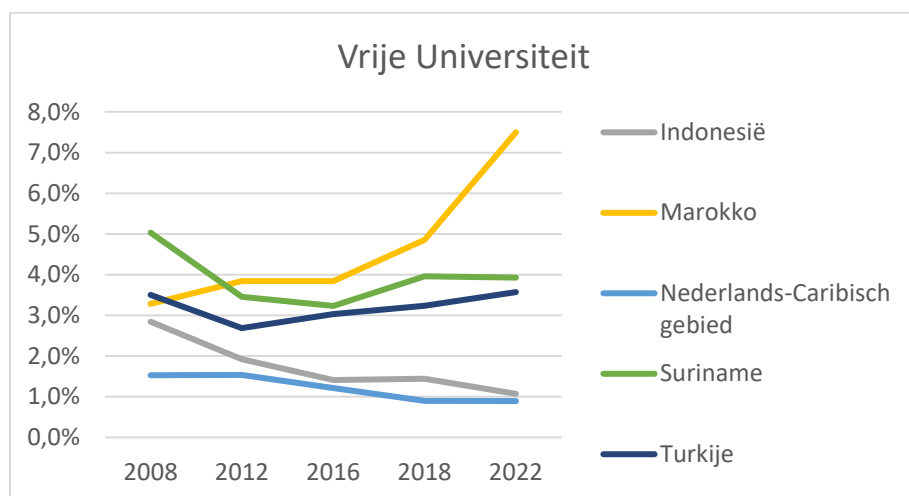
Figuur 2. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Universiteit Leiden.

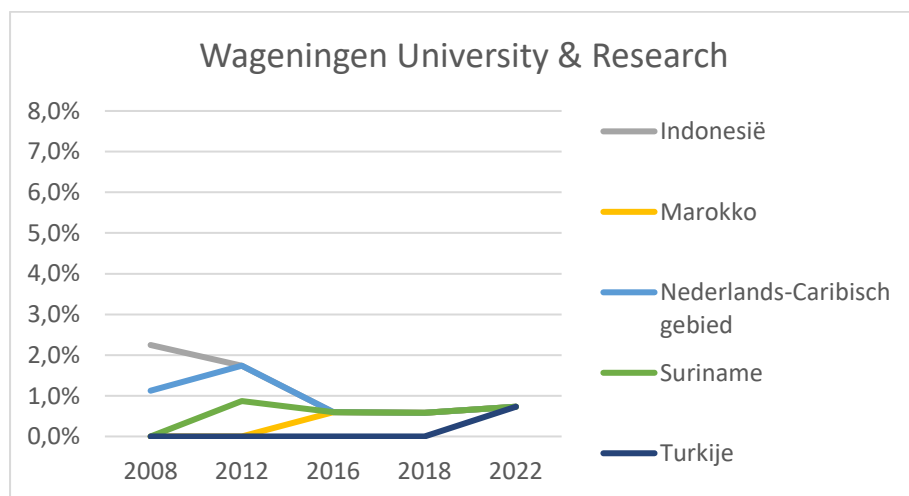
Figuur 3. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Universiteit Utrecht.

Figuur 4. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij de Universiteit van Amsterdam.

Figuur 5. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij de Vrije Universiteit.

Figuur 6. Instroom eerstejaars BA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Wageningen University & Research.

Als we de data opsplitsen naar vooropleiding (vwo, hbo; Tabel 4) zien we bij alle universiteiten dat het percentage studenten met een herkomst uit de klassieke migratielanden dat vanuit het hbo instroomt hoger is dan het percentage dat vanuit het vwo instroomt. Verder zien we bij zowel de EUR als LEI een afname van het percentage studenten met een herkomst uit de klassieke immigratielanden dat instroomt vanuit zowel het hbo als het vwo, maar dat de afname groter is voor studenten uit het hbo.

Instroom BA naar vooropleiding en herkomstland	Hbo		Vwo	
	2008	2022	2008	2022

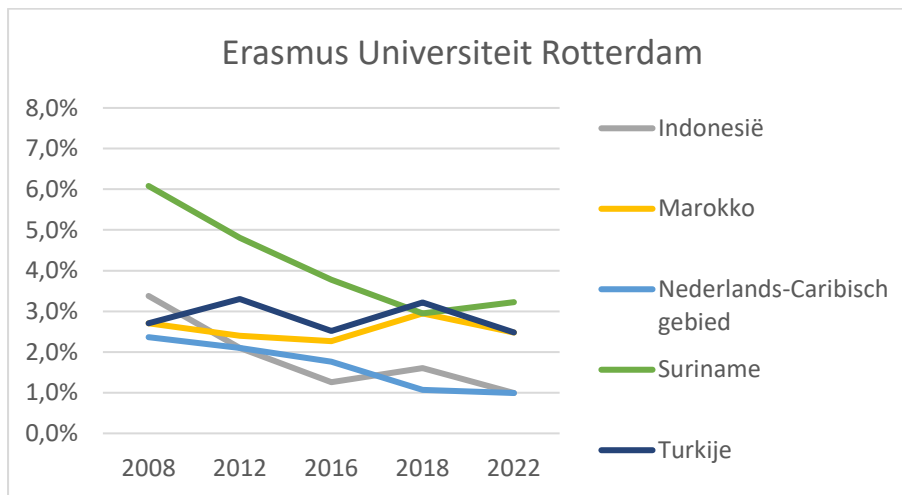
Erasmus Universiteit Rotterdam				
Indonesië	3,90%	1,40%	2,40%	0,70%
Marokko	5,30%	5,60%	3,10%	3,70%
Nederlands-Caribisch gebied	3,90%	2,10%	1,80%	0,90%
Suriname	9,20%	4,90%	5,50%	3,40%
Turkije	5,30%	4,90%	4,00%	2,50%
Universiteit Leiden				
Indonesië	3,40%	1,20%	3,20%	0,80%
Marokko	4,50%	3,60%	1,10%	1,30%
Nederlands-Caribisch gebied	4,50%	1,20%	1,80%	0,80%
Suriname	5,60%	3,60%	3,20%	2,50%
Turkije	4,50%	2,40%	1,40%	1,70%
Universiteit Utrecht				
Indonesië	3,30%	0,70%	2,50%	0,50%
Marokko	1,60%	4,10%	0,80%	2,00%
Nederlands-Caribisch gebied	1,60%	1,40%	1,20%	0,50%
Suriname	1,60%	1,40%	1,20%	1,30%
Turkije	1,60%	2,70%	0,80%	1,30%
Universiteit van Amsterdam				
Indonesië	3,50%	0,70%	3,30%	1,30%
Marokko	2,30%	4,60%	1,00%	2,60%
Nederlands-Caribisch gebied	1,70%	2,00%	0,80%	0,90%
Suriname	4,60%	3,90%	2,10%	2,80%
Turkije	1,70%	3,30%	1,20%	1,90%
Vrije Universiteit Amsterdam				
Indonesië	3,10%	0,90%	3,00%	1,20%
Marokko	6,30%	7,70%	3,00%	7,30%
Nederlands-Caribisch gebied	1,60%	1,70%	1,60%	0,90%
Suriname	10,90%	5,10%	4,30%	3,70%
Turkije	6,30%	5,10%	3,00%	3,00%
Wageningen University & Research				
Indonesië	-	-	2,50%	0,80%
Marokko	-	-	-	0,80%
Nederlands-Caribisch gebied	-	-	1,30%	0,80%
Suriname	-	-	-	0,80%
Turkije	-	-	-	0,80%

Tabel 4. Instroom eerstejaars BA studenten met een herkomst uit de klassieke migratielanden per universiteit binnen type vooropleiding (hbo/vwo).

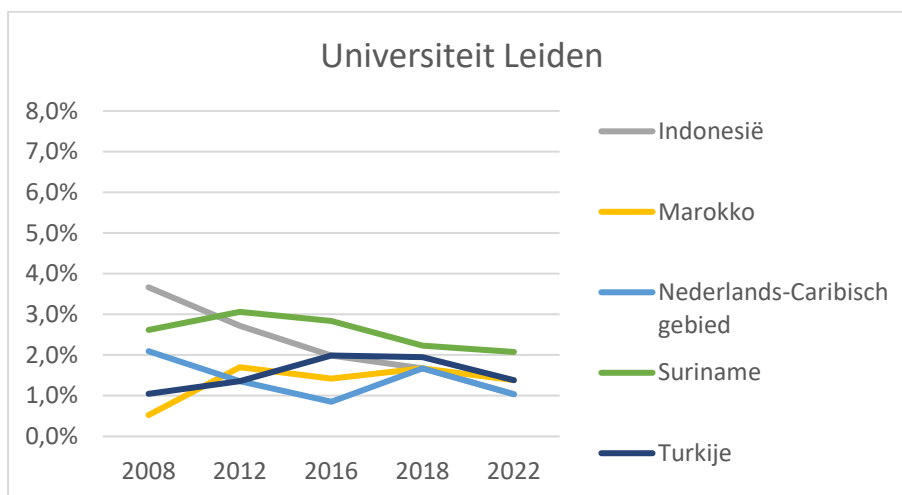
Bij de instroom in MA-opleidingen zien we een consistente afname van het percentage studenten met een Indonesische herkomst. Op enkele schommelingen na, blijven verder de

percentages stabiel over tijd (Figuren 7 t/m 12). Bij de EUR zien we daarnaast een opvallende daling studenten met een Surinaamse en een Nederlands-Caribische herkomst.

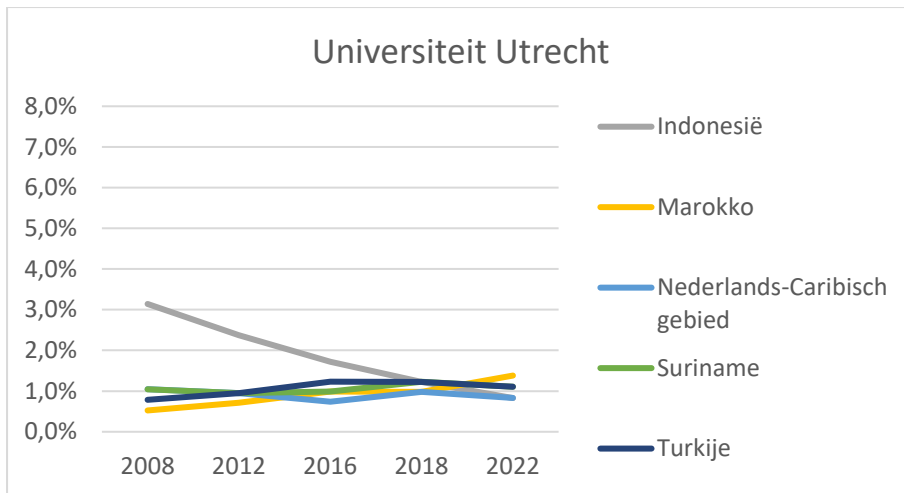
Ook hier zien we wat contrasten met andere herkomstcategorieën. Zo is er een lichte stijging van het percentage studenten met een Europese herkomst bij LEI, VU en WUR en is er een consistente, maar kleine toename van het percentage studenten met een herkomst uit 'overig Azië'. De grootste toename zien we bij de UvA.

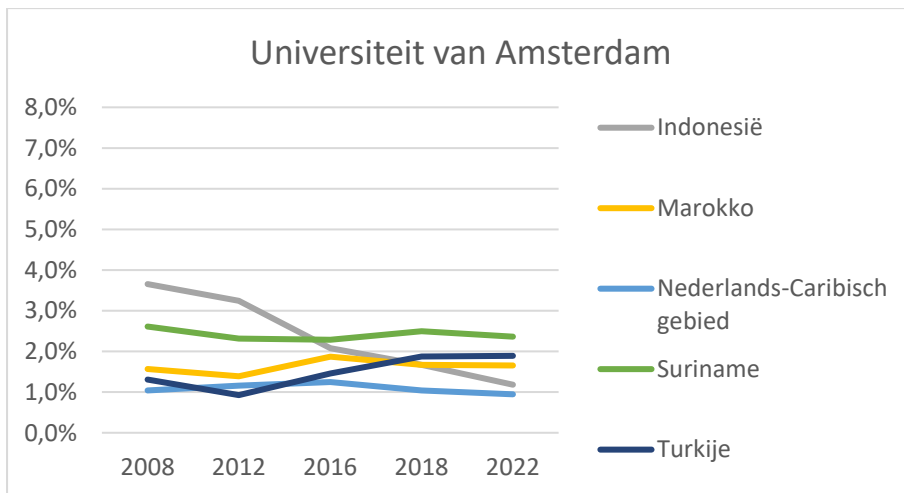
Figuur 7. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Erasmus Universiteit Rotterdam.

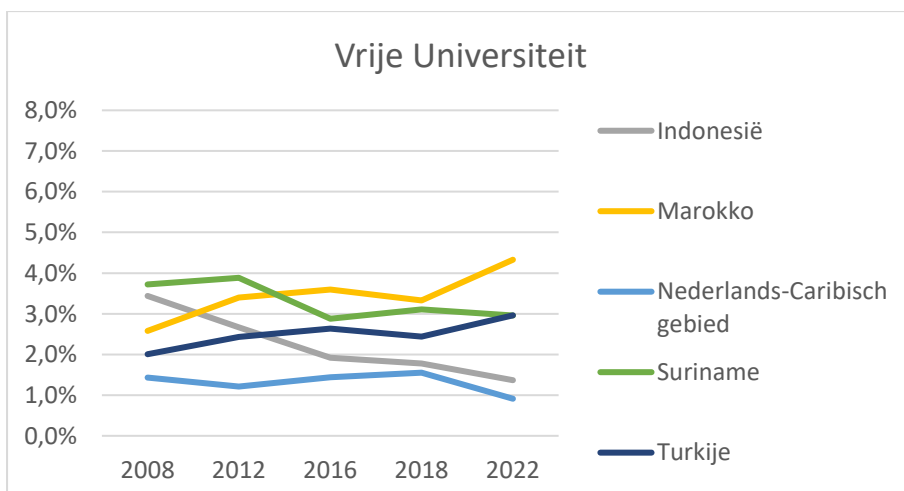
Figuur 8. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Universiteit Leiden.

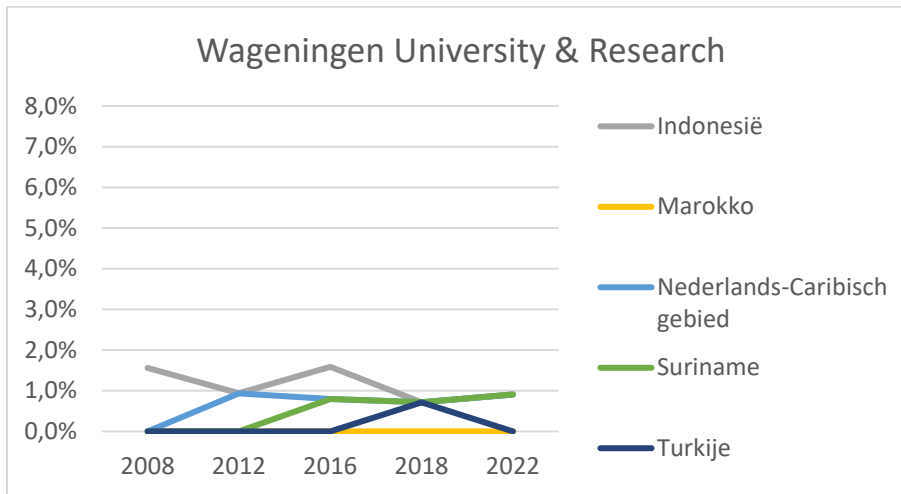
Figuur 9. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Universiteit Utrecht.

Figuur 10. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij de Universiteit van Amsterdam.

Figuur 11. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij de Vrije Universiteit.

Figuur 12. Instroom eerstejaars MA studenten met een Nederlandse vooropleiding met een herkomst uit de klassieke migratielanden bij Wageningen University & Research.

Discussie

Voor zowel BA- als MA-opleidingen zien we dat het percentage studenten met een Nederlandse vooropleiding en een herkomst uit de klassieke migratielanden ongeveer gelijk blijft voor de meeste deelnemende universiteiten, en bij sommige van deze universiteiten afneemt. De toename van de culturele diversiteit die we in Nederland en vooral in de grote steden zien, zien we dus niet terug in de instroom aan de deelnemende universiteiten.

De resultaten van de zes deelnemende universiteiten tonen aan dat er in aantallen wel een toename is van studenten met een herkomst uit de klassieke migratielanden met een Nederlandse vooropleiding, maar dat er een nog sterkere toename is onder studenten met een Nederlandse herkomst of een herkomst uit de andere categorieën ('Europa', 'overig Azië', 'overig Afrika', en 'overig Amerika en Oceanië').

Deze bevindingen roepen belangrijke vragen op voor vervolgonderzoek. Ten eerste is het raadzaam om dergelijke data van alle Nederlandse universiteiten en hbo-instellingen te verkrijgen, om patronen helder in beeld te krijgen. Zo is het mogelijk dat er bij andere hoger onderwijsinstellingen wel een toename van studenten met een herkomst uit de klassieke migratielanden is die proportioneel is aan de toename van deze groep in de samenleving.

Dat neemt niet weg dat het belangrijk is om binnen de deelnemende universiteiten ook vervolgonderzoek te doen naar de oorzaken waarom het percentage studenten uit deze groep binnen de deelnemende universiteiten niet toe lijkt te nemen en in sommige gevallen zelfs afneemt. Onze data suggereren dat universiteiten als de EUR, VU en UvA er niet in slagen regionaal talent met een herkomst uit de klassieke migratielanden binnen te halen. Daarnaast is het belangrijk om de inclusiviteit van open dagen, wervingsmaterialen en de uitstraling van de universiteiten in het algemeen te onderzoeken: hoe toegankelijk en verwelkomend zijn deze instellingen eigenlijk?

In gesprek over de stand van zaken op de Erasmus Universiteit Rotterdam

We hebben deze data voorgelegd aan Prof. Dr. Annelien Bredenoord, rector magnificus aan de EUR, Prof. Dr. Semiha Denктаş, Chief Diversity Officer van de EUR, en Prof. Dr. Vinod Subramaniam, Voorzitter Adviescommissie Divers en Inclusief Hoger Onderwijs en Onderzoek.

Prof. Dr. Vinod Subramaniam: “Het is belangrijk om de voortgang rond diversiteit en inclusie in de sector inzichtelijk te maken teneinde op data-gebaseerd beleid mogelijk te maken. Dit onderzoek is een belangrijke stap in inzichten te krijgen of de sector erin slaagt om gelijke kansen te creëren voor alle studenten.”

Prof. Dr. Semiha Denктаş ziet deze data als een mooie start om beter zicht te krijgen op de culturele diversiteit binnen de EUR en andere Nederlandse universiteiten. “Ik ben erg blij dat we zo’n rijke dataset in handen hebben en goed naar verschillende patronen kunnen kijken. Het is opvallend dat, hoewel Rotterdam een ontzettend cultureel diverse stad is, dit niet in dezelfde mate het geval is op onze universiteit. Dit hebben we al eerder gezien onder medewerkers², en nu zien we het ook onder studenten. In de toekomst is het heel belangrijk dat we ons best doen om lokale talenten, met allerlei verschillende soorten achtergronden, te verwelkomen op de EUR.”

Prof. Dr. Annelien Bredenoord, vult aan “En de eerste stappen zijn al gezet. We hebben een prachtig Academic Outreach Programma dat het doel heeft om gelijke onderwijskansen voor alle leerlingen in het primair en secundair onderwijs in Rotterdam te bevorderen. Zo hebben we verschillende workshops en programma’s ontworpen die nu op tien scholen in Rotterdam worden aangeboden. Daarnaast doen we natuurlijk onderzoek om deze workshops en programma’s te verbeteren en onze inzichten en resultaten met anderen te delen. Ook hebben wij een Student Council for Equity Diversity and Inclusion (SCEDI), die als ambassadeurs optreden bij open dagen. Ik ben heel benieuwd wat de impact van het programma gaat zijn, en hoe dergelijke interventies onze instroomcijfers gaan veranderen!”

Prof. Dr. Semiha Denктаş: “En voor de nieuwe studenten zijn er verschillende initiatieven die ervoor zorgen dat iedereen de universiteit en het academische leven beter te leren kennen, en dat iedereen zich thuis kan voelen op de universiteit. Zo is er elke zomer een Pre Academic Programme voor nieuwe studenten en werken we hard aan inclusieve ‘onboarding’ en inclusief onderwijs. En onze Student Engagement Officer helpt nieuwe, vaak diverse, studentenverenigingen, hun weg te vinden binnen de universiteit.”

Prof. Dr. Annelien Bredenoord: “Het is ook belangrijk om te blijven monitoren zodat we kunnen zien of de culturele diversiteit op de EUR toeneemt. En daarnaast is het belangrijk ons te realiseren dat we verder moeten kijken naar de cijfers, en ook onderzoek moeten doen naar hoe het gaat met onze studenten: voelen ze zich thuis, en wat kunnen wij als EUR doen om het gevoel van connectie en inclusie te verbeteren? De komende maanden gaan we hiermee aan de slag!”

Overwegingen

Het huidige onderzoek roept ook verschillende vragen op rond de definitie en categorisatie van ‘herkomst’. Zo bevatten de huidige categorieën ‘Europa’, ‘overig Azië’, ‘overig Afrika’, en ‘overig Amerika en Oceanië’ veel verschillende landen, maar het is niet wenselijk om al deze landen onder hetzelfde label te scharen. Binnen de groep studenten met een Europese herkomst kunnen we bijvoorbeeld verschillen verwachten tussen studenten met een herkomst uit meer welgestelde West-Europese landen en studenten met een herkomst uit de zogenaamde MOE-landen (Midden en Oost-Europese landen die vanaf 2004 zijn toegetreden tot de Europese Unie en daardoor vrij kunnen

reizen binnen Europa), waarbij er over de jongere generatie zorgen bestaan rond, onder anderen, scholing⁸. De huidige indeling maakt het niet mogelijk om deze groep nader te onderzoeken.

Daarnaast groeit het aantal jongeren met een derde generatie migratieachtergrond (i.e., een van de grootouders is in het buitenland geboren)⁹. In de huidige indeling van het CBS worden zij niet meegerekend als personen met een herkomst buiten Nederland, maar het is wel aannemelijk dat ze vergelijkbare belemmeringen meemaken als jongeren met een tweede generatie migratieachtergrond.

⁸ <https://www.pharos.nl/kennisbank/zorgen-om-kinderen-uit-midden-en-oost-europese-eu-landen/>

⁹ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/47/wie-zijn-de-derde-generatie->